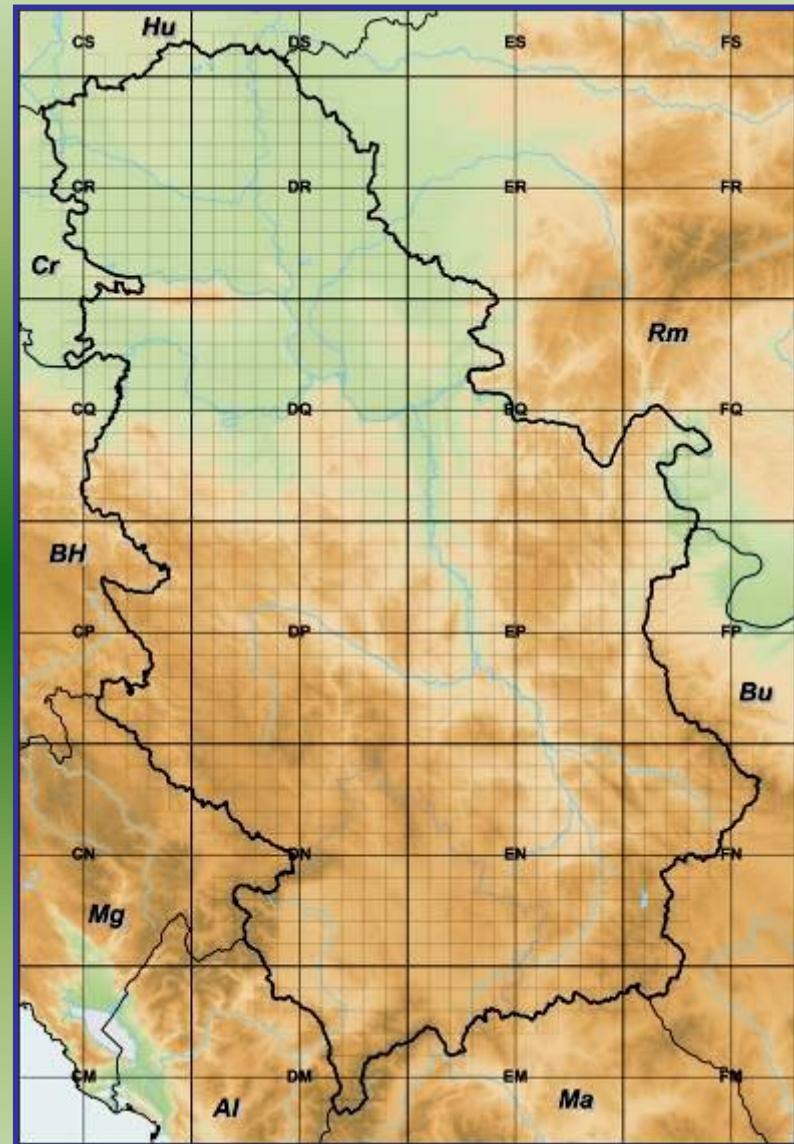
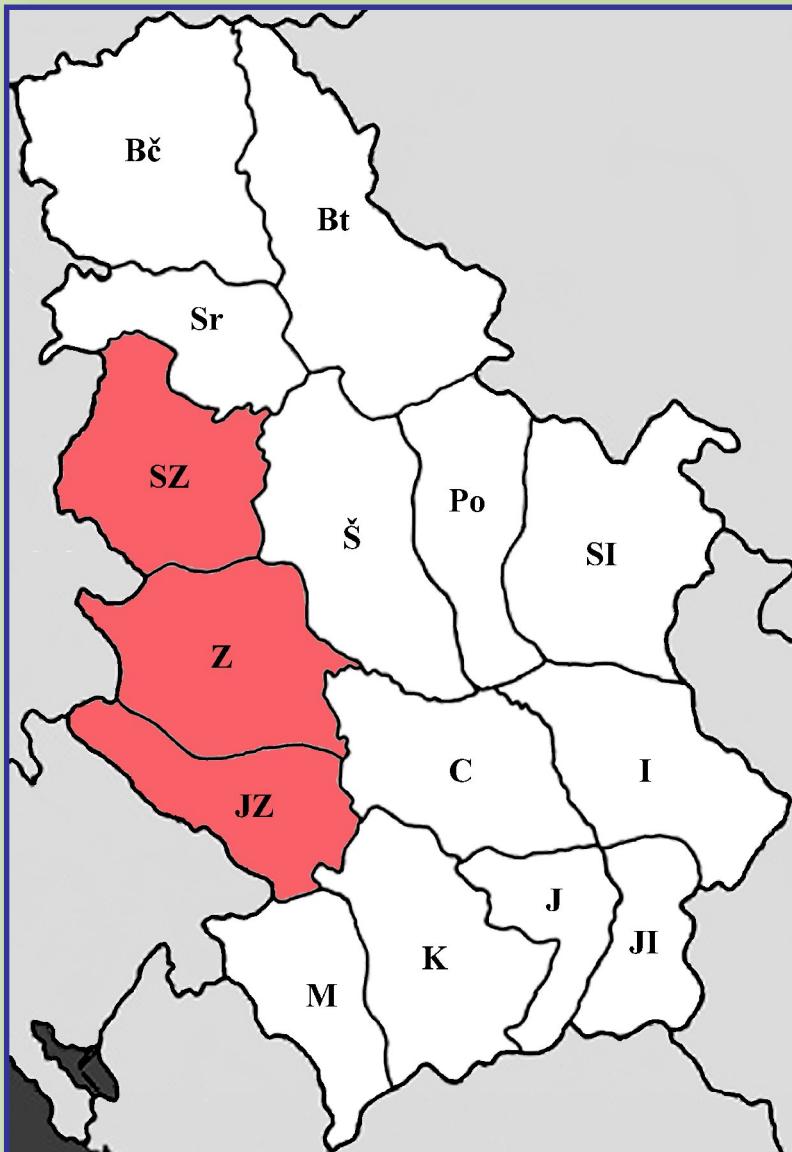

Gordana Tomović

**BALKANSKI ENDEMITI U FLORI
ZAPADNE SRBIJE
(severozapadna, zapadna, jugozapadna)**

Institut za botaniku i botanička bašta “Jevremovac”
Biološki fakultet, Univerzitet u Beogradu

ZAPADNA SRBIJA

Zapadna Srbija pripada dinarskoj zoni i obuhvata prostor između reka Save i Drine, državnih granica prema Bosni i Crnoj Gori, a od ostalih regiona Srbije deli je linija koja polazi od ušća Kolubare u Savu, dalje ide dolinom Kolubare, prelazi preko Rudnika i Zapadne Morave, a dolinom Ibra spušta se do granice sa Metohijom i Kosovom

ZAPADNA SRBIJA

Zapadna Srbija se u florističkom i vegetacijskom smislu ubraja u najbogatija područja na teritoriji uže Srbije.

To je pre svega rezultat prisustva različitih tipova staništa koja su zastupljena u planinskim regionima (Valjevske planine, Tara, Zlatibor, Zlatar, Mučanj, Javor, Golija, Pešterska visoravan, itd.).

Prisustvo velikog broja klisura i kanjona (kanjon Drine, kanjon Trešnjice, kanjon Belog Rzava, kanjon Dervente, klisura Uvca, kanjon Lima, itd.), u kojima preovlađuju submediteranski tipovi staništa takođe doprinosi visokom diverzitetu flore i vegetacije ovog regiona.

Osim geomorfoloških osobina, velikom florističkom i vegetacijskom diverzitetu doprinosi i različit geološki sastav ovog područja, koji se odlikuje prisustvom različitih tipova stena, a pre svega značajna zastupljenost sedimentnih (karbonati) i magmatskih (ultramafiti)

BALKANSKI ENDEMITI U FLORI ZAPADNE SRBIJE

Potrebno je istaći da postoji duga tradicija proučavanja endemične flore zapadne Srbije, jer prvi podaci potiču još iz druge polovine XIX veka dr Josif Pančić (1856, 1861, 1864, 1867, 1870, 1871, 1874, 1876, 1884, 1888)

Nešto kasnije, značajne florističke rade objavili su i G. Beck, K. Maly, F. Novak, K. Fritsch, C. Vandas, itd.

Ipak, najveći broj novijih podataka o prisustvu endemičnih biljaka u severozapadnoj, zapadnoj i jugozapadnoj Srbiji potiče iz druge polovine dvadesetog veka, kao rezultat rada velikog broja srpskih botaničara N. Diklić, V. Nikolić, A. Sigunov, M. Gajić, Z. Pavlović, R. Jovanović-Dunjić, B. Jovanović, M. Kojić, K. Stanković-Tomić, Z. Tomić, M. Matović, V. Blečić, B. Tatić, B. Petković, D. Obratov, itd.

U poslednjih 20-tak godina novije priloge o flori i vegetaciji ovog područja dali su V. Stevanović, S. Jovanović, M. Niketić, D. Lakušić, S. Vukojičić, G. Tomović, B. Zlatković, itd.

Mokra Gora, Kršanje
(krečnjaci)

foto: G. Tomović

Vrsta koju je Josif Pančić opisao 1876. godine.

foto: N. Kuzmanović

Picea omorika (Pančić) Purk.

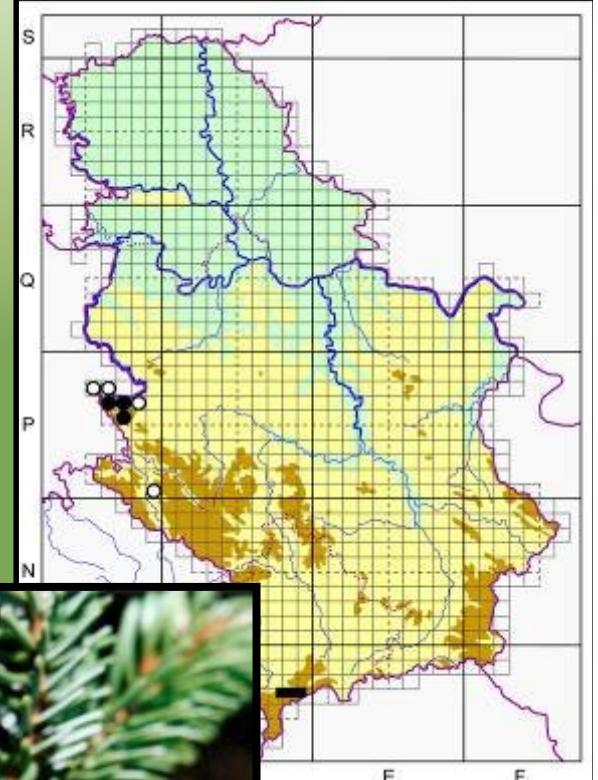

foto: B. Zlatković

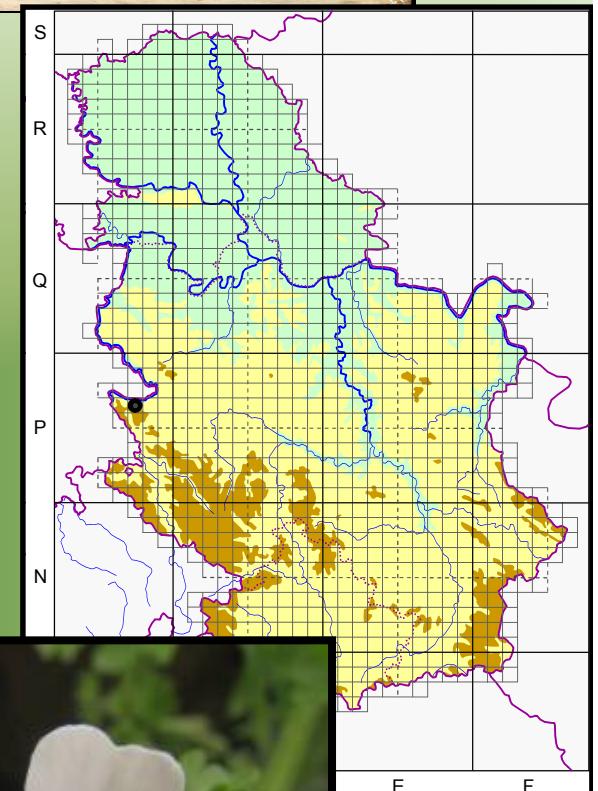
Rasprostranjenje u zapadnoj Srbiji:

Tara (Crvena stena iznad Rastišta - *locus classicus*, više lokaliteta), Mokra Gora (Ivica), Zvezda (više lokaliteta), Prijepolje (kanjon Mileševke)

Vrsta koju je Josif Pančić opisao 1884. godine.

Cardamine serbica Pančić

Rasprostranjenje u zapadnoj Srbiji:

Tara (klisura Dervente, "iduć Perutcu od Dervente - *locus classicus*)

Vrsta koju je Josif Pančić opisao 1884. godine.

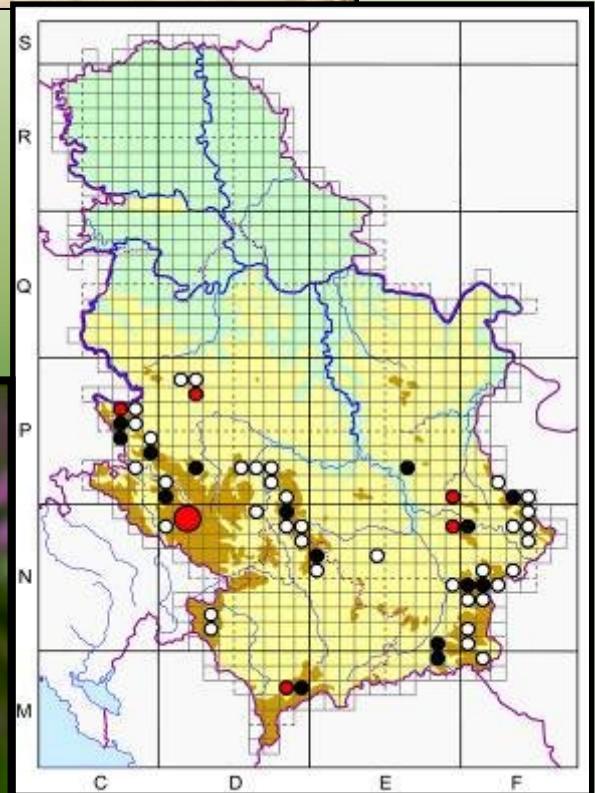

foto: S. Đurović

Pedicularis heterodonta Pančić

foto: U. Buzurović

Rasprostranjenje u zapadnoj Srbiji:

Maljen, Čemerno, Mokra Gora, Ivica, Mučanj, Tara, Zlatibor, Golija, Ozren pl., Pešter, Zlatar

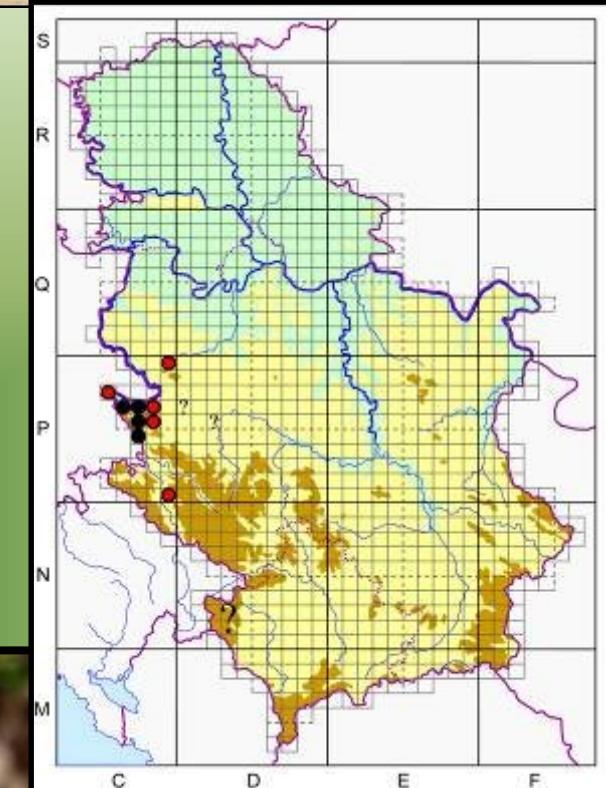
Vrsta koju je Josif Pančić opisao 1874. godine.

foto: S. Đurović

Lathyrus binatus Pančić

Rasprostranjenje u zapadnoj Srbiji:

Medvednik, Mokra Gora, Tara, Jelova gora, Zvezda, Priboj (kanjon Ljutine), Prijepolje (kanjon Mileševke)

Vrsta koju je Josif Pančić opisao 1874. godine.

foto: D. Lakušić

Parietaria serbica Pančić

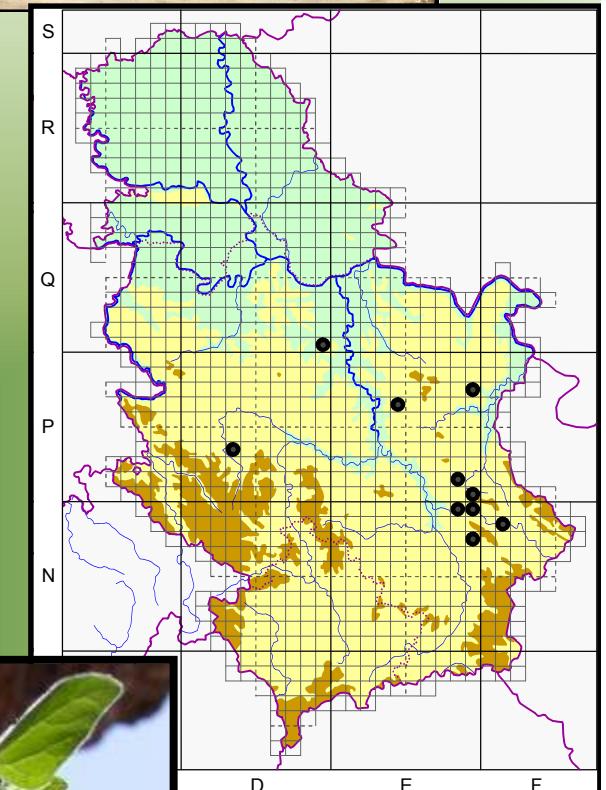

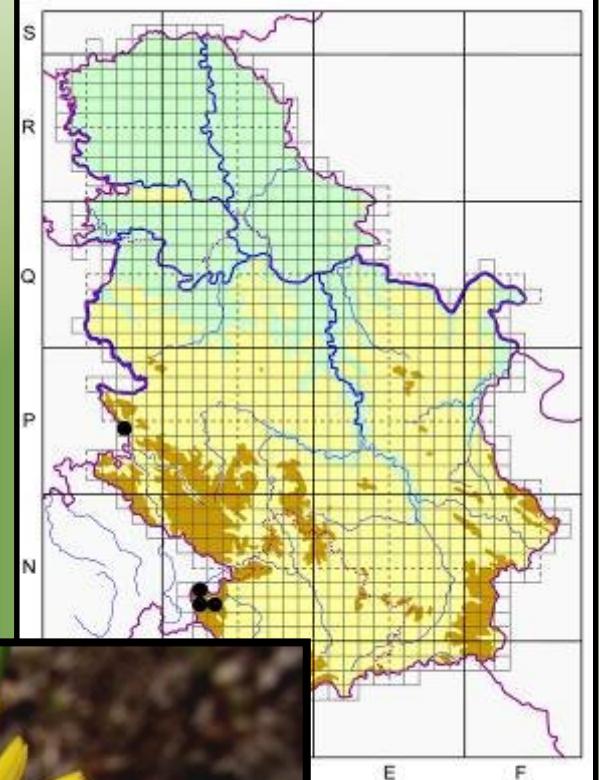
foto: S. Vukojičić

Rasprostranjenje u zapadnoj Srbiji:
klisura Panjice; opisana iz istočne Srbije (Niševci i Đurinci)

Vrsta koju su Roberto de Visiani i Josif Pančić
opisali 1874. godine.

Reichardia macrophylla Vis. & Pančić

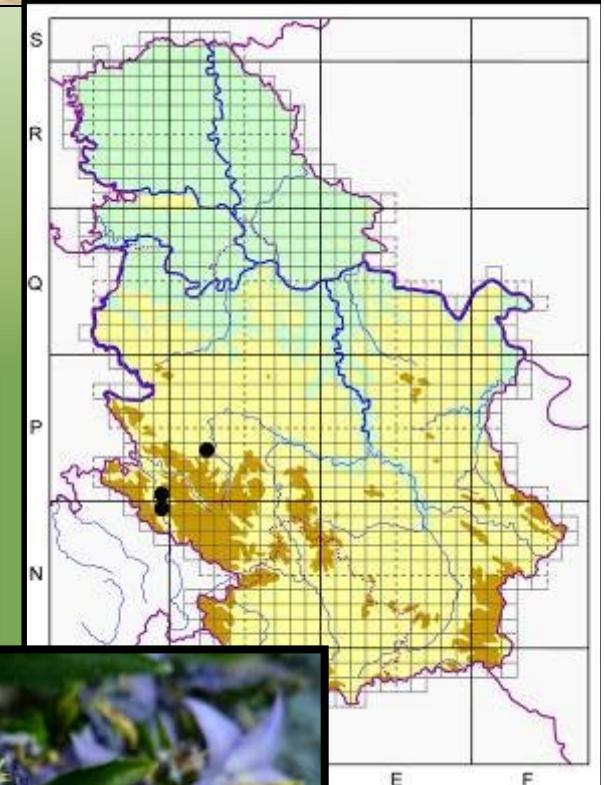
Rasprostranjenje u zapadnoj Srbiji:
Mokra Gora (Ograđenica - *locus classicus*)

Vrsta koju su Roberto de Visiani i Josif Pančić
opisali 1861. godine.

foto: I. Janković

Campanula secundiflora Vis. & Pančić

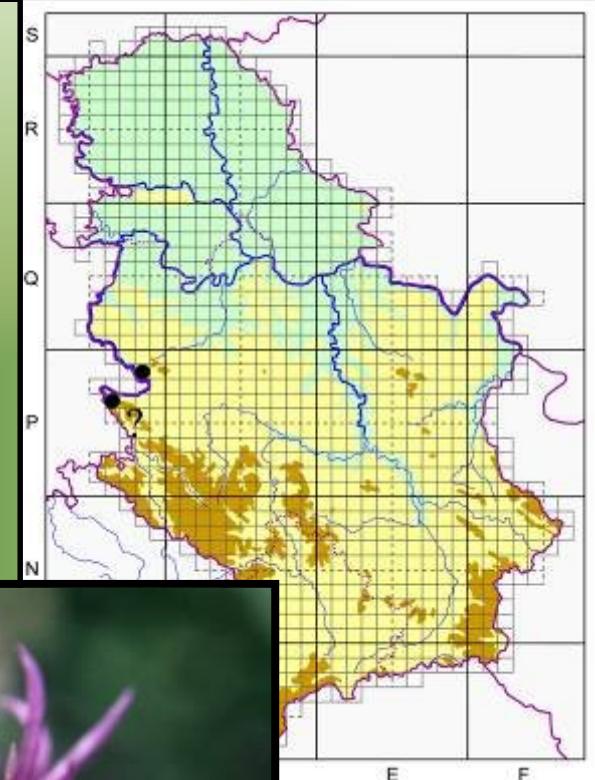

Rasprostranjenje u zapadnoj Srbiji:
Ivanjica (klisura Panjice - *locus classicus*), Brodarevo (kanjon Lima), Prijepolje (kanjon Mileševke)

Vrsta koju su Roberto de Visiani i Josif Pančić
opisali 1864. godine.

Centaurea derventana Vis. & Pančić

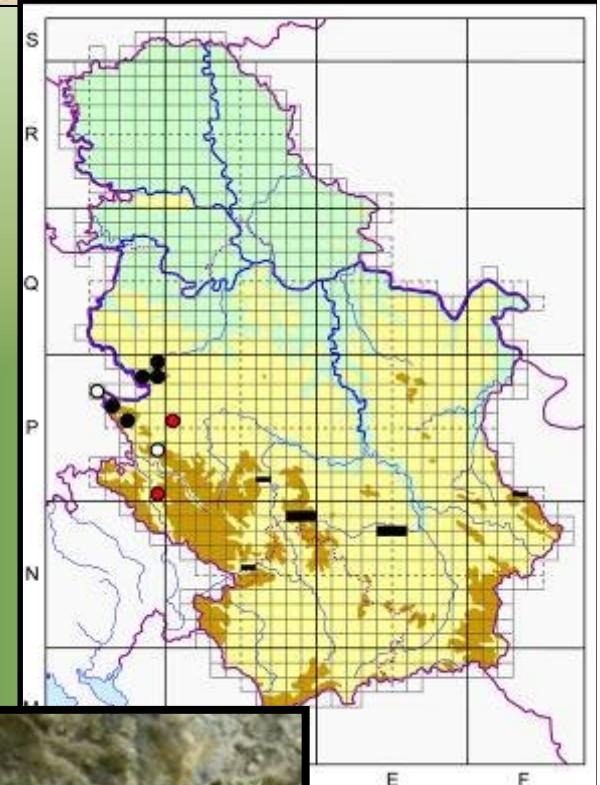
Rasprostranjenje u zapadnoj Srbiji:
Ljubovija (Košlje, kanjon Trešnjice); Tara (klisura Dervente - *locus classicus*)

Vrsta koju su Roberto de Visiani i Josif Pančić
opisali 1870. godine.

foto: G. Tomović

Stachys anisochila Vis. & Pančić

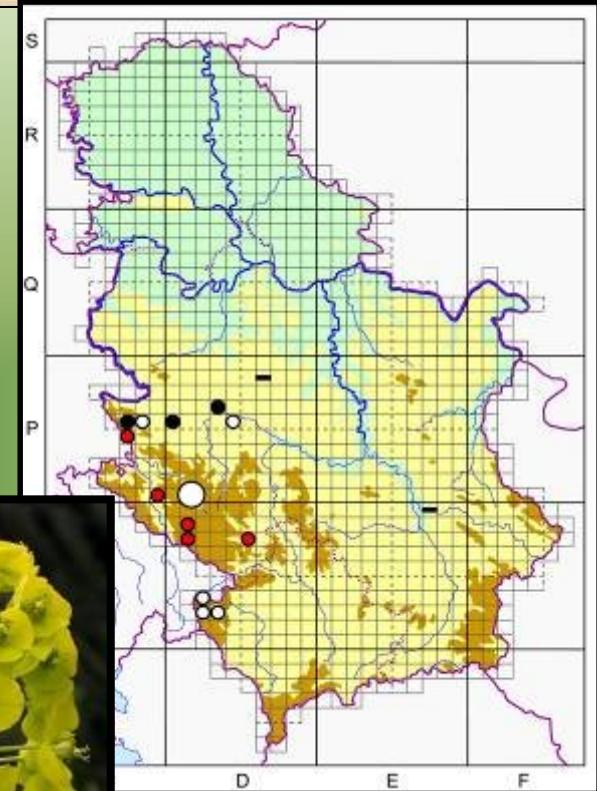
Rasprostranjenje u zapadnoj Srbiji:

Mali Zvornik, Medvednik, Podrinje, Povlen, kanjon Gradca, Mokra Gora, Tara, Zlatibor, Zvezda

Vrsta koju su Roberto de Visiani i Josif Pančić
opisali 1861. godine.

Euphorbia subhastata Vis. & Pančić

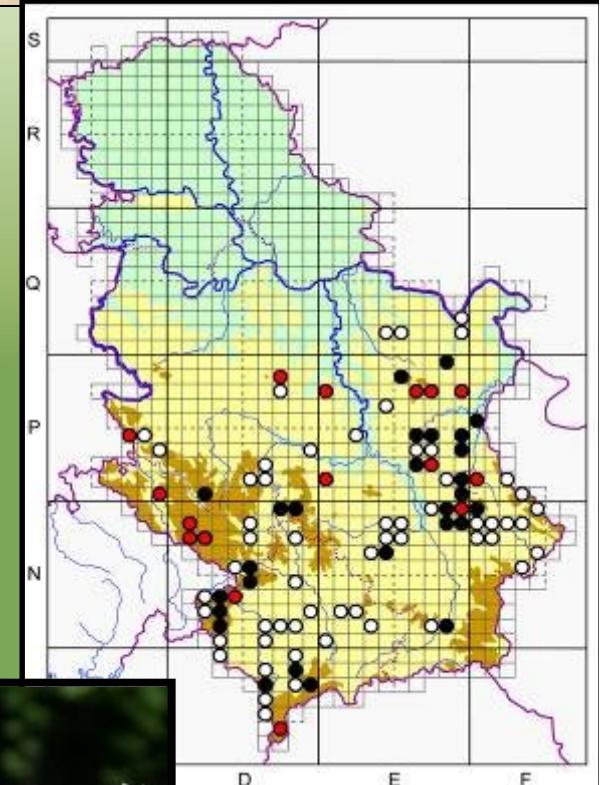
Rasprostranjenje u zapadnoj Srbiji:
Mokra Gora, Ovčarsko-Kablarska klisura (*locus classicus*), Tara, klisura Đetine, Zlatibor

Vrsta koju su Roberto de Visiani i Josif Pančić
opisali 1870. godine.

foto: S. Vuković

Eryngium palmarum Pančić & Vis.

Rasprostranjenje u zapadnoj Srbiji:
Giljeva, Mojstir, Prijepolje (kanjon Mileševke), Rogozna, Tutin, Javor, Mokra Gora, Zlatibor

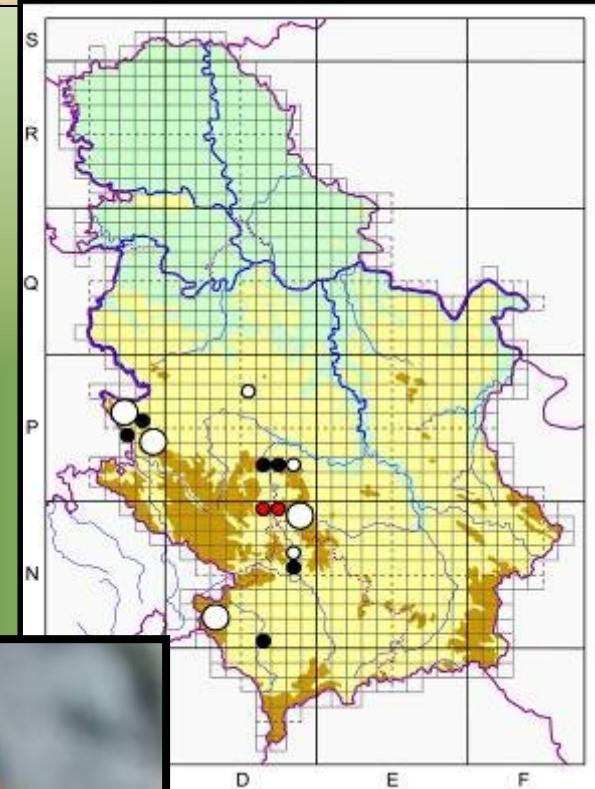
Kremna – ultramafiti
(serpentiniti)

foto: G. Tomović

Vrsta koju su Roberto de Visiani i Josif Pančić
opisali 1870. godine.

Haplophyllum boisserianum Vis. & Pančić

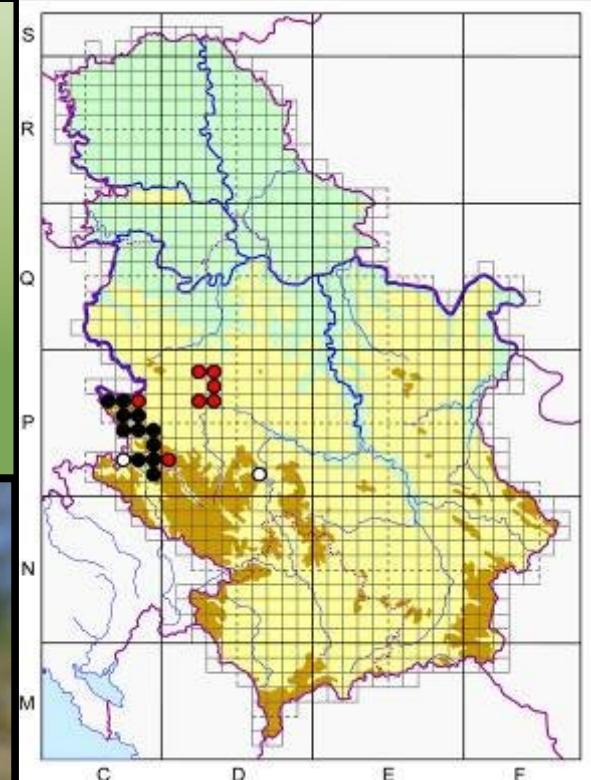
Rasprostranjenje u zapadnoj Srbiji:
Mokra Gora, Zlatibor (Panjak - locus classicus)

Vrsta koju su Roberto de Visiani i Josif Pančić
opisali 1864. godine.

foto: B. Kojanović

Linaria rubioides Vis. & Pančić

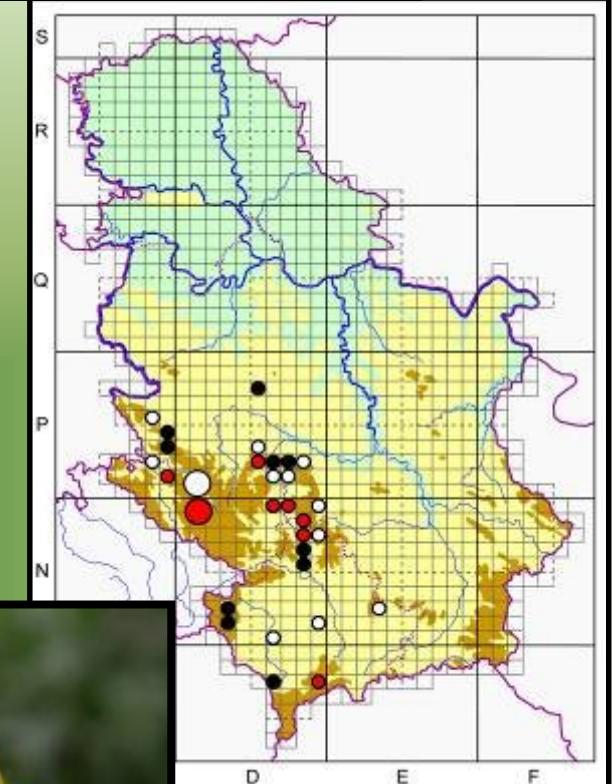
Rasprostranjenje u zapadnoj Srbiji:

Maljen, Priboj (kanjon lima, kanjon Uvca), Čačak (Tučkovo), Mokra Gora (Šargan - locus classicus),
Tara (više lokaliteta), Zlatibor (više lokaliteta)

Vrsta koju je Josif Pančić opisao 1861. godine.

Potentilla visianii Pančić

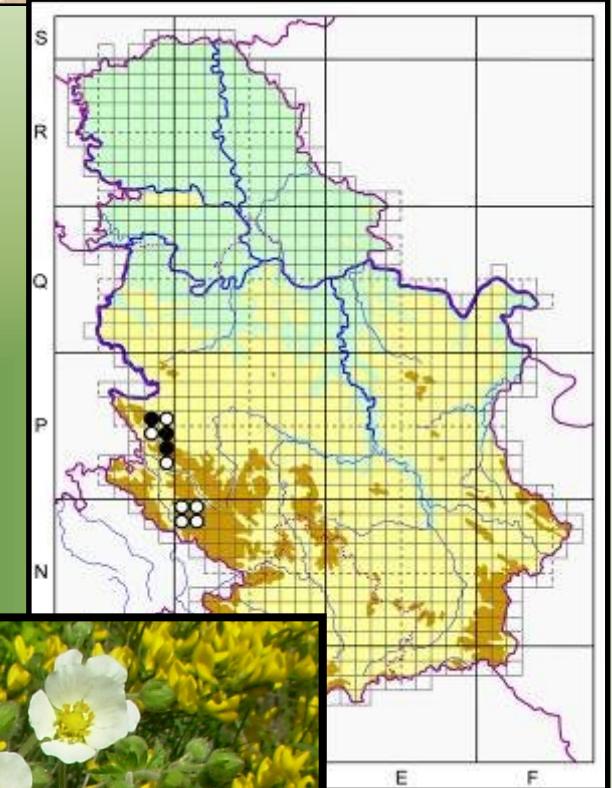
Rasprostranjenje u zapadnoj Srbiji:
Novi Pazar, Pešter, Priboj, Rogozna, kanjon Uvca, Mokra Gora, Tara, Zlatibor

Vrsta koju je Josif Pančić opisao 1884. godine.

foto: U. Buzurović

Potentilla mollis Pančić

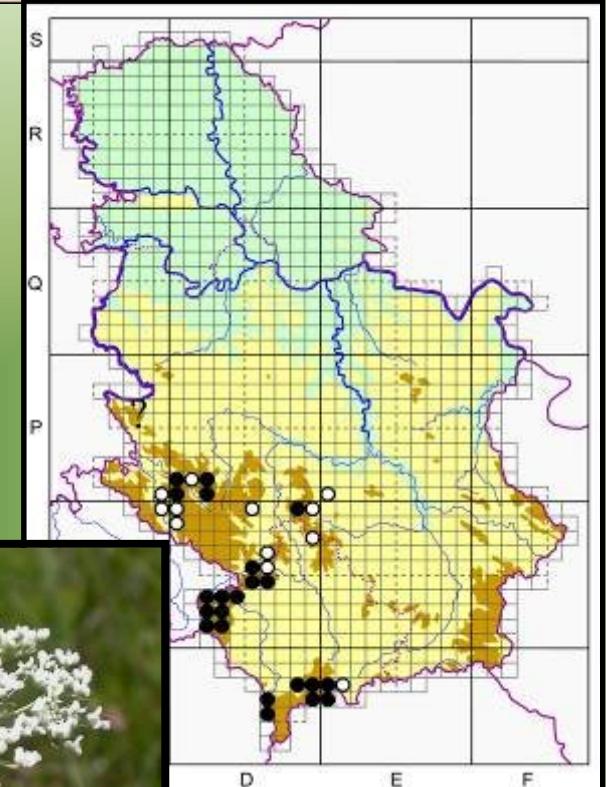
Rasprostranjenje u zapadnoj Srbiji:
Ozren, kanjon Uvca, Mokra Gora, Tara (Kremna - locus classicus), Zlatibor

Rod koji je dobio ime u čast Josifa Pančića.

foto: D. Lakušić

Pancicia serbica Vis.

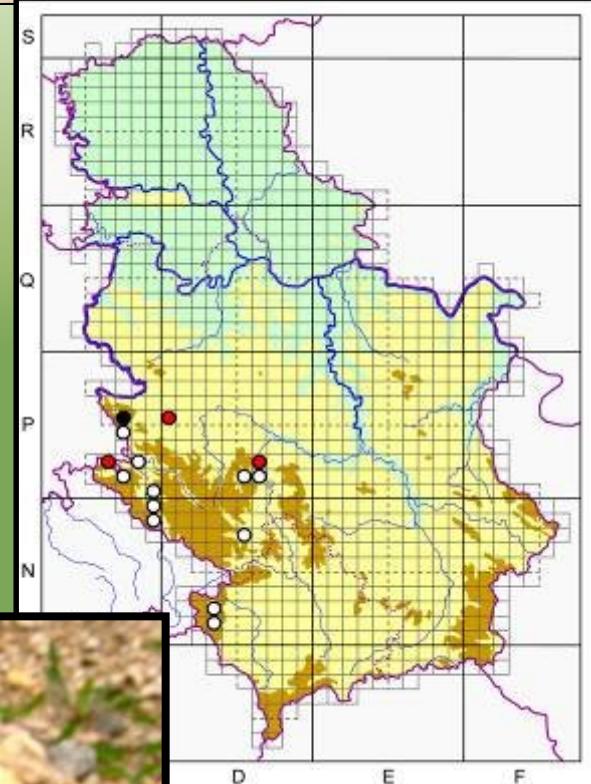

Rasprostranjenje u zapadnoj Srbiji:
Golija, Jadovnik, Ozren pl., Ponor, Zlatar, Javor (locus classicus), Tara

Vrsta koja je dobila ime u čast
Josifa Pančića.

Euphorbia pancicii Beck

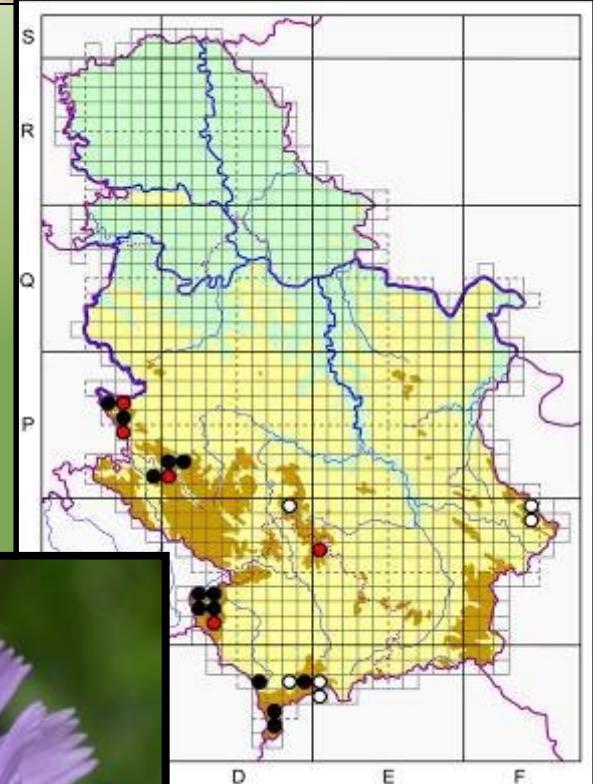

Rasprostranjenje u zapadnoj Srbiji:
Novi Pazar, Priboj, Prijepolje (kanjon Mileševke), Mokra Gora, Tara, Užice (okolina)

Vrsta koja je dobila ime u čast
Josifa Pančića.

Lactuca pancicii (Vis.) N. Kilian & Greuter

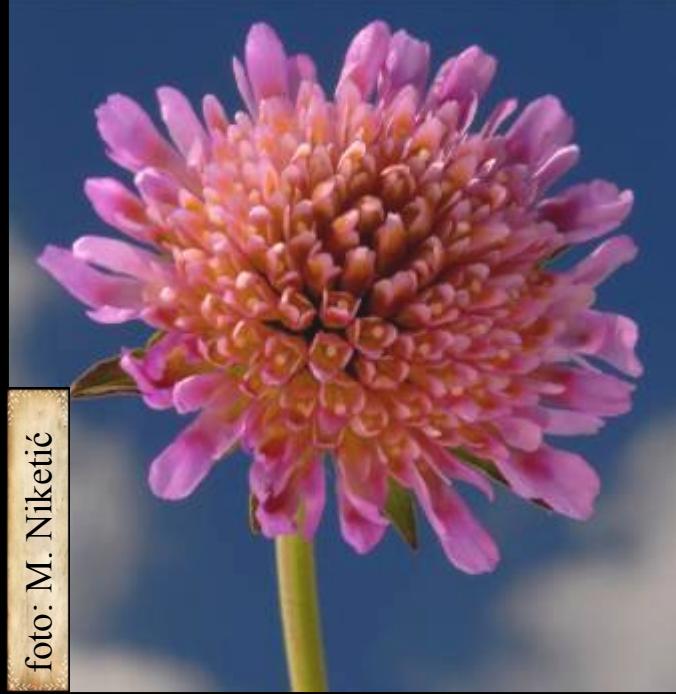
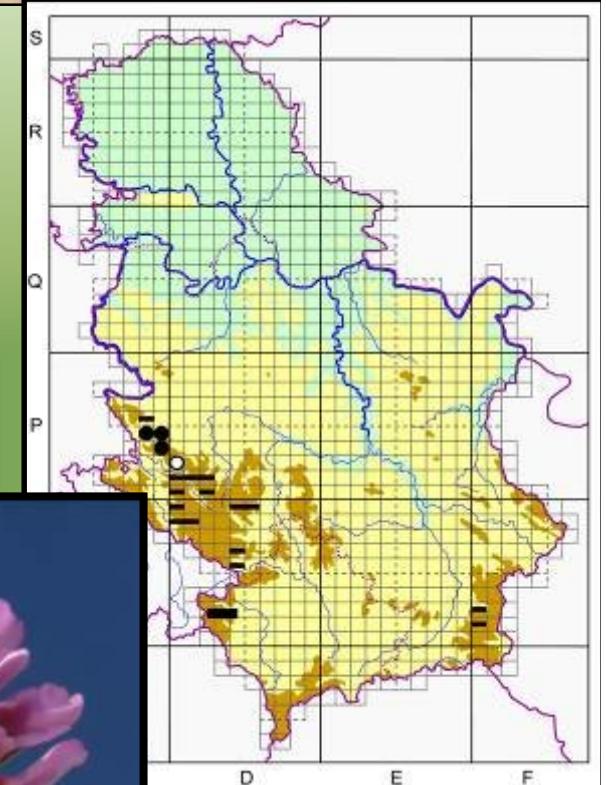
Rasprostranjenje u zapadnoj Srbiji:
kanjon Uvca, Mokra Gora, Nova Varoš, Tara, Zlatibor

Vrsta koja je dobila ime u čast
Josifa Pančića.

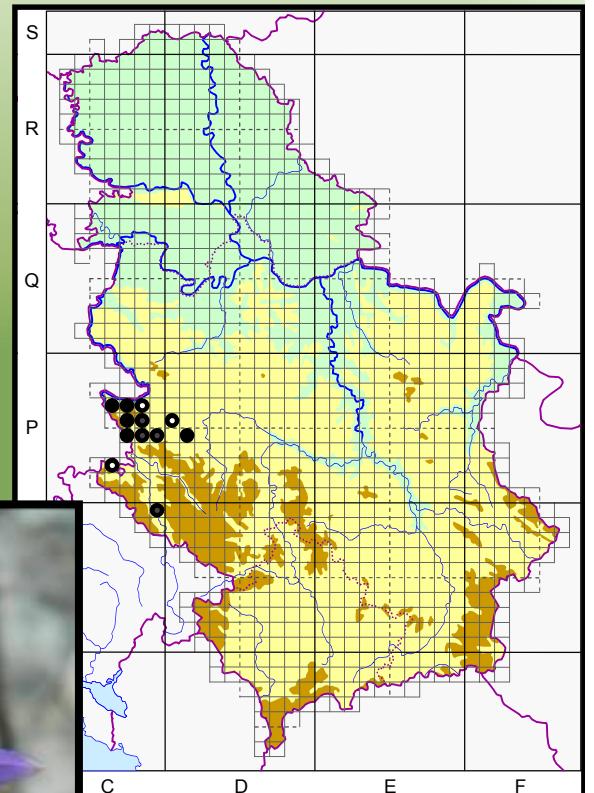
foto: M. Niketić

Knautia paniculata Szabo

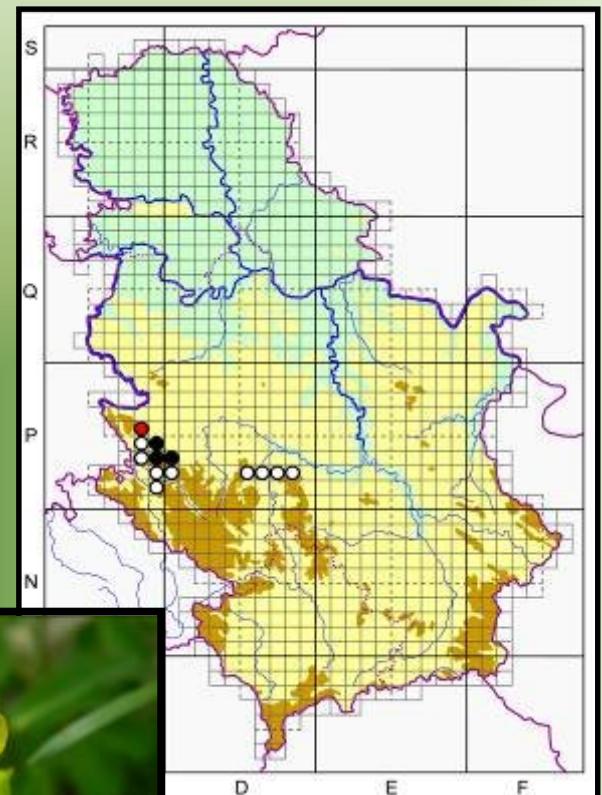
Rasprostranjenje u zapadnoj Srbiji:
Zlatibor (Ribnica, klisura Crnog Rzava)

Aquilegia nikolicii (Niketić) Niketić & Cikovac

Rasprostranjenje u zapadnoj Srbiji:
Priboj (kanjon Lima), Mokra Gora, Tara, Užice (kanjon Đetine), Zlatibor, Zvezda

Euphorbia serpentini Novak

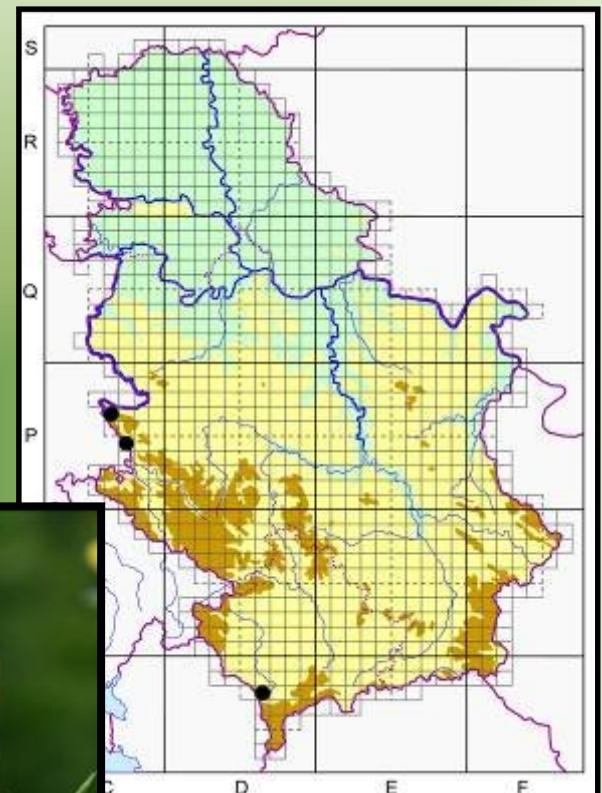

Rasprostranjenje u zapadnoj Srbiji:
Čemerno, Mokra Gora, Zlatibor

Genista sylvestris Scop. subsp. *dalmatica* (Bartl.) Lindb.

foto: U. Buzurović

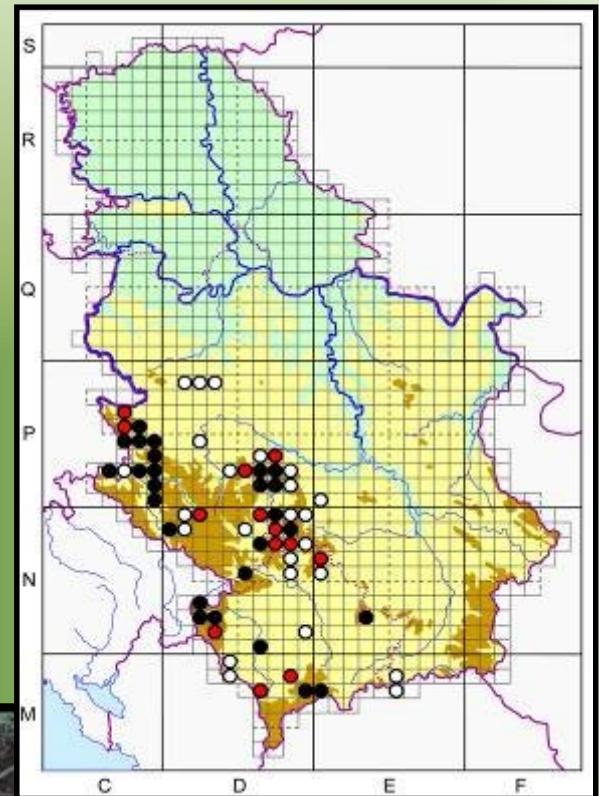

Rasprostranjenje u zapadnoj Srbiji:
Mokra Gora (Ograđenica), Tara, Zvezda

Euphorbia glabriflora Vis.

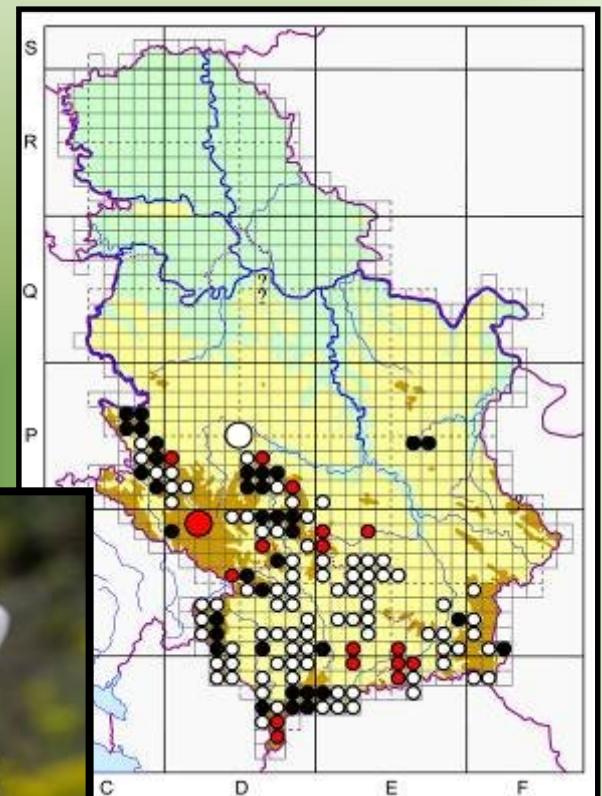

foto: U. Buzurović

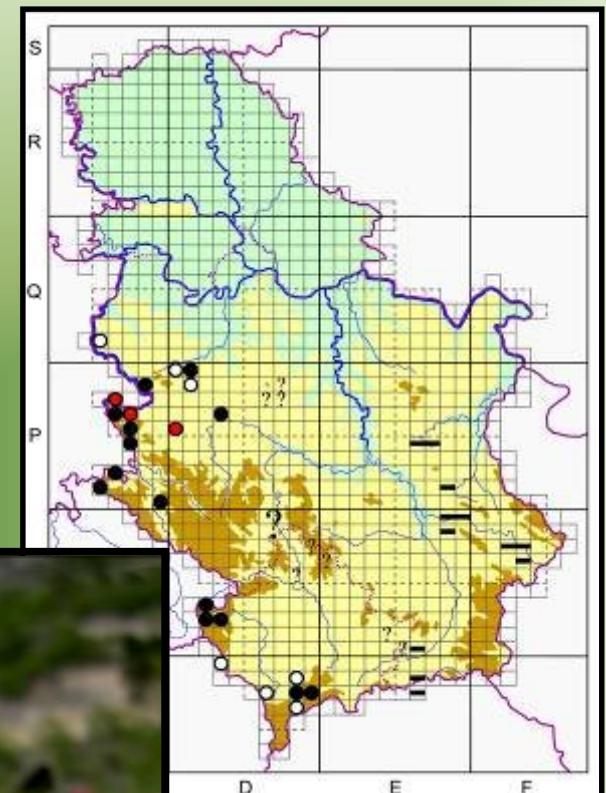
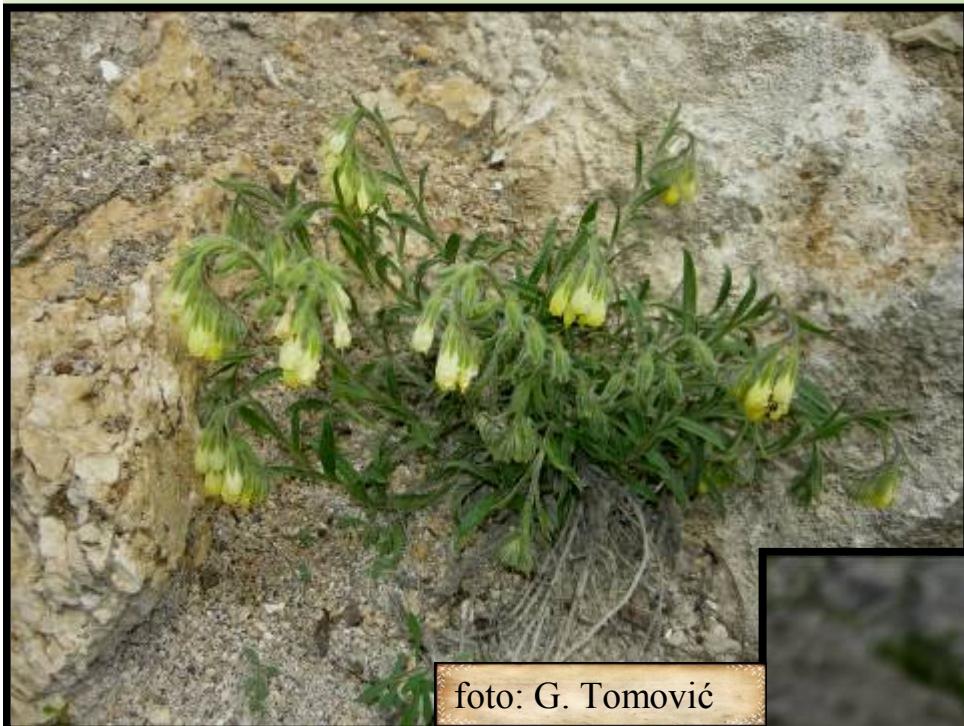
Široko rasprostranjena u zapadnoj i jugozapadnoj Srbiji

Stachys scardica (Griseb.) Hayek

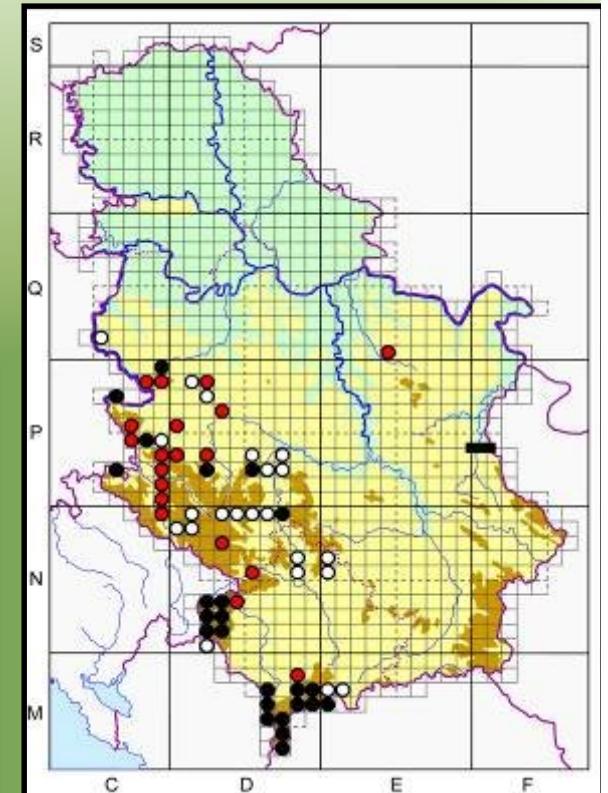
Široko rasprostranjena u zapadnoj i jugozapadnoj Srbiji

Onosma stellulata Waldst. & Kit.

Široko rasprostranjena u severozapadnoj, zapadnoj i jugozapadnoj Srbiji

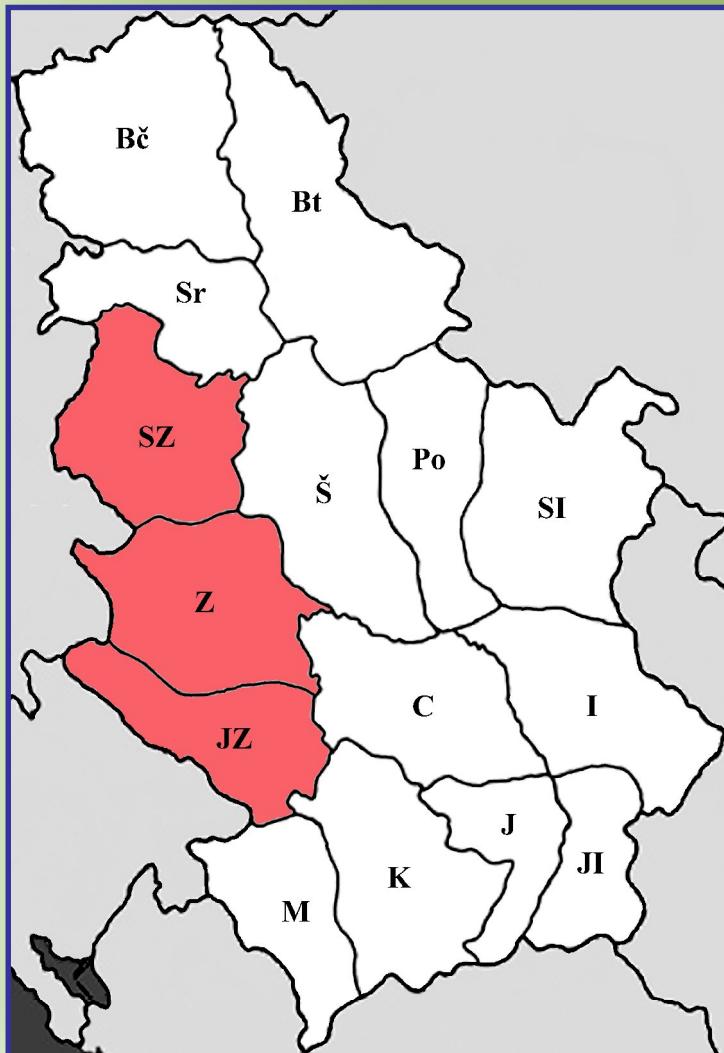
Cerastium decalvans Schlosser & Vuk. subsp. *decalvans*

široko rasprostranjena u severozapadnoj, zapadnoj i jugozapadnoj Srbiji

Koliko je balkanskih endemita u zapadnoj Srbiji ?

Upravo zahvaljujući florističkim podacima publikovanim od strane velikog broja botaničara koji su radili na području cele zapadne Srbije, kao i pregledom obimne herbarijumske građe, i sopstvenim terenskim istraživanjima, došlo se do podatka o broju balkanskih endemita koji rastu u zapadnoj Srbiji.

Na teritoriji Republike Srbije
zabeleženo je **492 endemična taksona**
(Tomović et al., 2014)

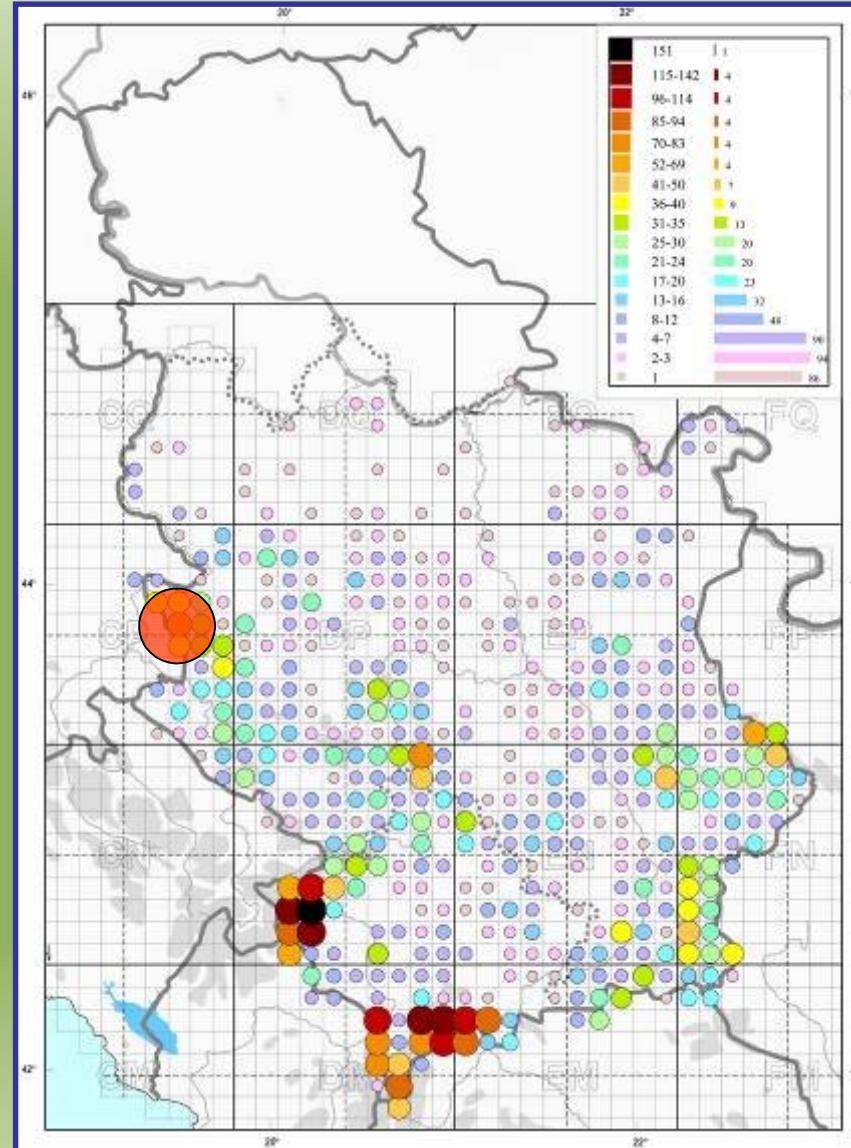
Na području severozapadne Srbije raste
41 endemičan takson

Na području zapadne Srbije raste
97 endemičnih taksona

Na području jugozapadne Srbije raste
85 endemičnih taksona

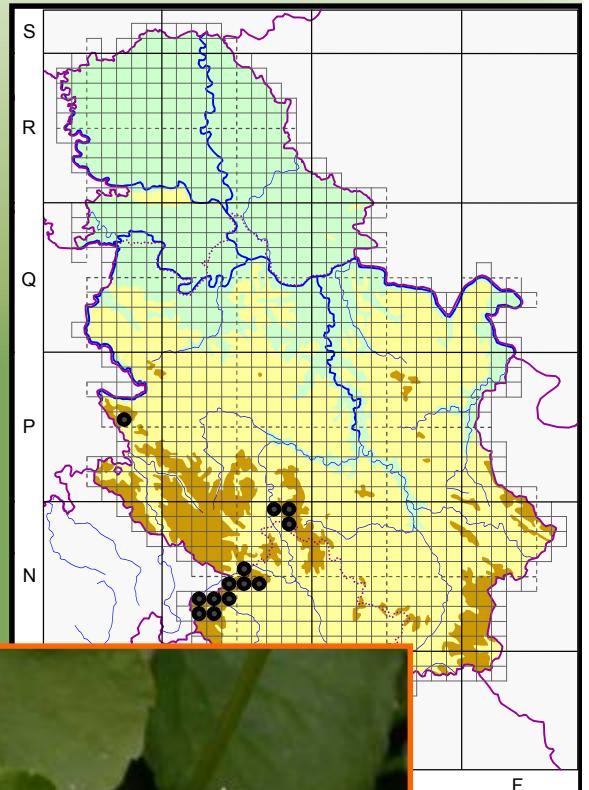
Ukupno na području SZ, Z, JZ Srbije
zabeleženo je **120 taksona**
ili **1/4 (c. 25%)** od ukupnog broja
balkanskih endemita koji rastu u Srbiji

CENTRI DIVERZITETA BALKANSKE ENDEMIČNE FLORE U ZAPADNOJ SRBIJI

Analizama distribucije i stepena zastupljenosti svih endemičnih taksona na UTM areal kartama 10x10 km, područje planine Tare (52 taksona na UTM polju CP75) izdvaja se kao centar diverziteta balkanske endemične flore u zapadnoj Srbiji

Viola biflora L. – UGROŽENA

http://erick.dronnet.pagesperso-orange.fr/viola_biflora1.htm

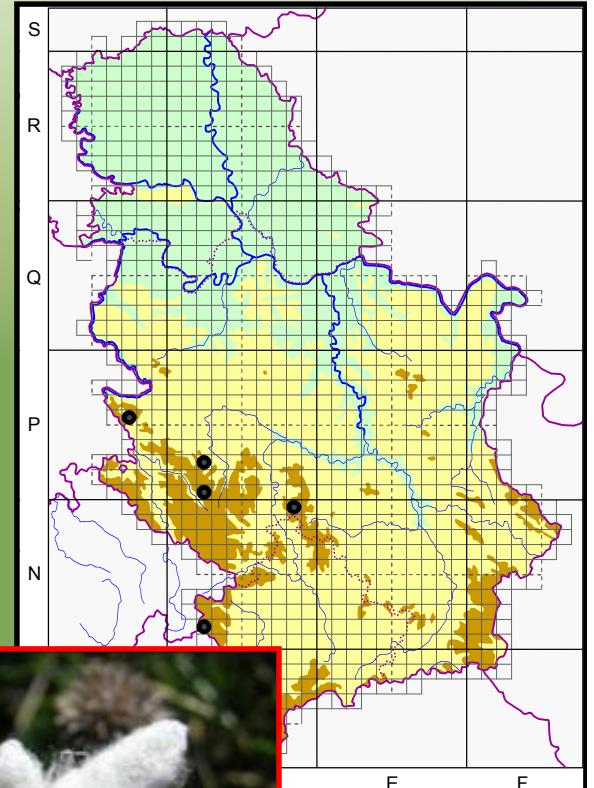
Rasprostranjenje u Srbiji:

Mokra Gora (kanjon Belog Rzava, Sklopovi) – Zlatković et al. 2004; Kopaonik, Prokletije

Leontopodium alpinum Colm. ex Cass. – KRAJNJE UGROŽENA

foto: G. Tomović

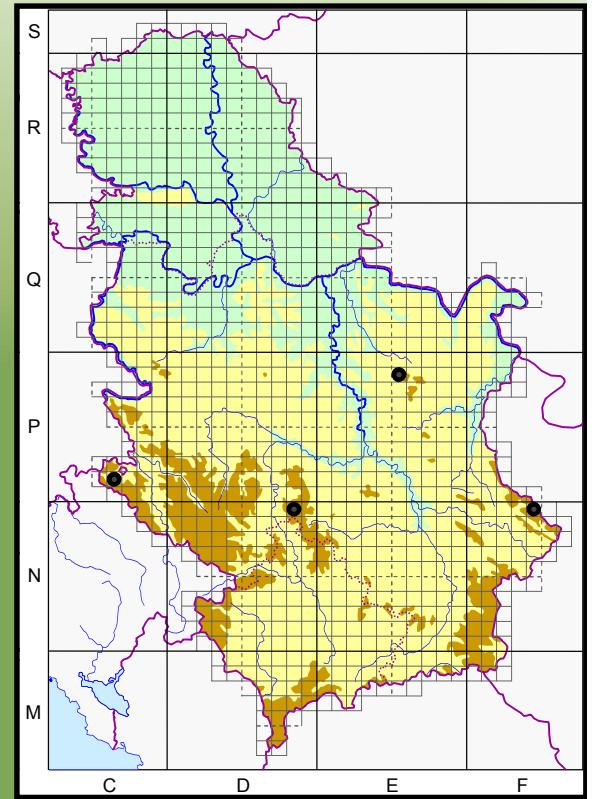
Rasprostranjenje u Srbiji:

Mokra Gora (kanjon Belog Rzava, Sklopovi) – Zlatković et al. 2004; Mučanj, Javor, Kopaonik, Prokletije

Aconitum anthora L. – IŠČEZLA/**KRAJNJE UGROŽENA**

foto: G. Tomović

Rasprostranjenje u Srbiji:

Priboj (kanjon Sutjeske) – Tomović et al. 2009; Beljanica, Kopaonik, Stara planina

Dracocephalum ruyschiana L. – IŠČEZLA/KRAJNJE UGROŽENA

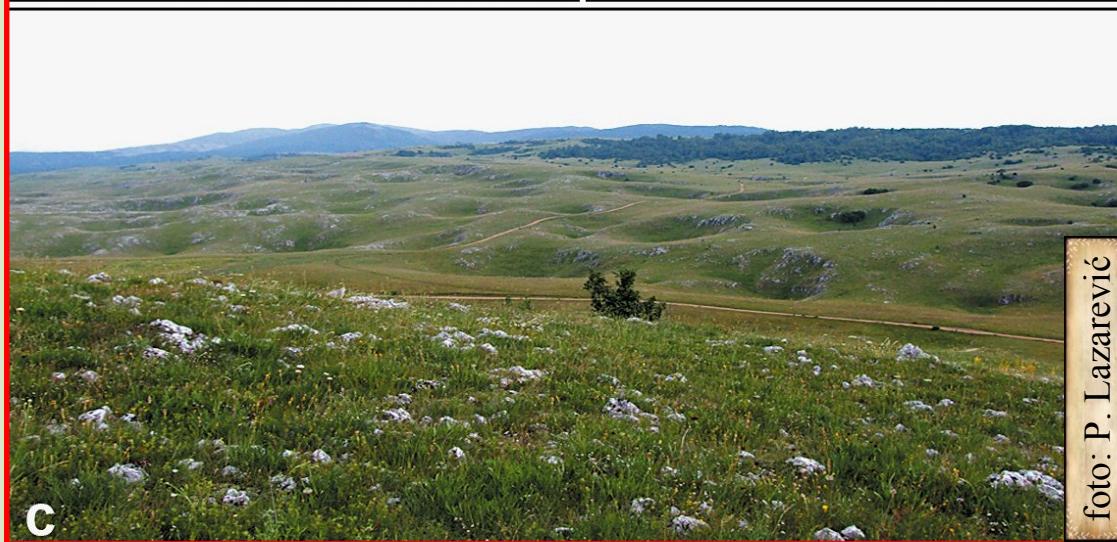
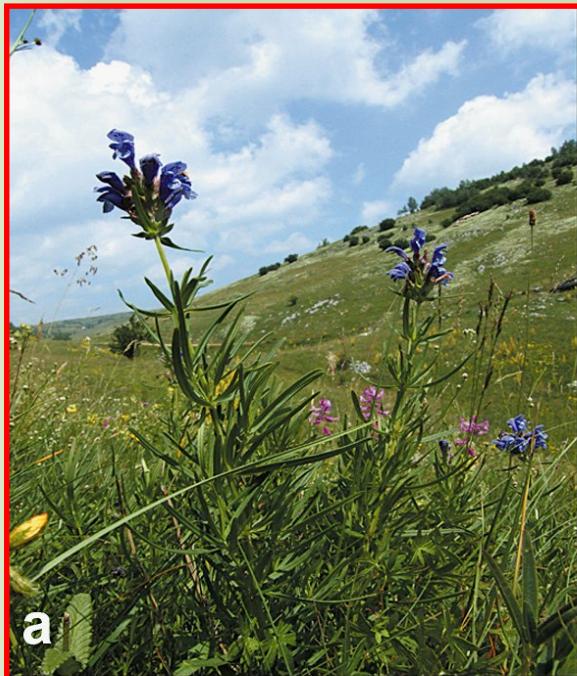
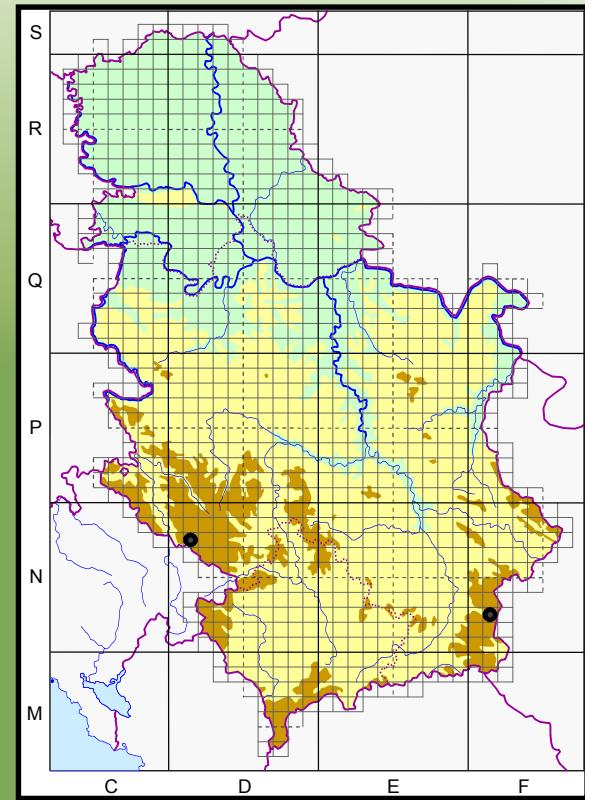
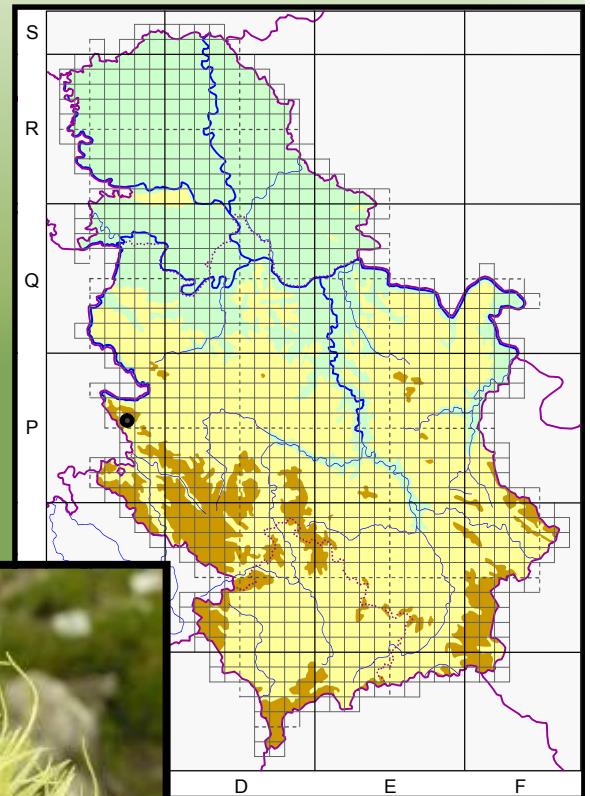

foto: P. Lazarević

Rasprostranjenje u Srbiji:
Pešter (Duga Dolina) – Lazarević et al. 2009; Vlasina

Centaurea alpina L. – KRAJNJE UGROŽENA/IŠČEZLA?

[http://luirig.altervista.org/flora/taxa/
checklistsp.php?taxanorm=rhaponticoides+alpina](http://luirig.altervista.org/flora/taxa/checklistsp.php?taxanorm=rhaponticoides+alpina)

Rasprostranjenje u Srbiji:

Mokra Gora (Ograđenica) – Pančić (1866, BEOU); Jovanović, Niketić, Tomović (1998, BEOU)

Hvala na pažnji !

Tara - Zaovine, stanište
Pančićeve omorike

foto: S. Jovanović